

ADRESS
Box 22543, 104 22 Stockholm
(besök: Kungsholmstorg 5-7)
TELEFON 010-199 34 00
E-POST sandaren@sandaren.se
fornamn.efternamn@sandaren.se
HEMSIDA www.sandaren.se

REDAKTION:
Chefredaktör och ansvarig utgivare
Annika Ahlefeldt 010-199 34 53
Redaktionschef och stf ansvarig utgivare
Per Erik Lund 010-199 34 79
Christina Larsson 031-69 32 38 (Göteborg)
Anki Nord 010-199 34 80

VD Åsa Steholt Vernersson
MARKNADSKONTAKT Kristofer Dalin
kristofer.dalin@verbum.se
Sändaren ges ut av Verbum AB
KUNDTJÄNST PRENUMERATIONER
prenumeration@sandaren.se
Telefon 08-462 28 50, må-fr 8-17

ANNONSER Display i Umeå AB
www.display-umea.se, 090-7115 00

PRENUMERATIONSPRISER SVERIGE
helår 879 kr, halvår 499 kr,
helår e-tidning 879 kr, Taltidning: Helår 879 kr
Autogiro: 73 kr/månad

TS-UPPLAGA 2016: 5 700
TRYCKERI: Pressgrannar, Linköping 2017
Svanenmärkt 30410174
Den som får material publicerat
förutsätts medge även digital publicering
på sandaren.se. Redaktionen ansvarar ej
för insänt icke beställt material.

BILDEN

#METOO. Jämställdhetsministern Åsa Regnér (S) och journalisten Frida Boisen talar under #metoo-manifestationen mot sexuella trakasserier och övergrepp som hålls på Segels torg. #metoo-kampanjen som drogs igång i USA för ett par veckor sedan formligen exploderade under helgen, då det också framkom att två kända TV-profiler utsatt kvinnor för långtgående kränkningarna. FOTO: CLAUDIO BRESCIANI/TT

SÄNDAREN UNDER 25 ÅR

Ekumeniskt genombrott

NU var det 2004. Nu har Sändaren övergått till att vara 14-dagars-tidning. Nummer 19, som vi ska titta på, är dock feldaterad. Utgivningsdagen är 21 oktober, inte november som det står i datumraden under tidningshuvudet.

Magnus Stenberg är chefredaktör, och i sin ledare går han till storms mot en frikyrklig slentrianmässig bild av Svenska kyrkan som "Statskyrkan med tomma kyrkbänkar och präster utan tro". Han anknyter i ledaren till en nyhetsartikel i tidningen som berättar om förslaget från samarbetsrådet mellan Svenska kyrkan och Missionskyrkan om kyrkogemenskap mellan de två kyrkorna. Ett förslag som sam-

rådsgruppsledamoten Per-Magnus Selinder beskriver som ett genombrott och den "första stora ekumeniska händelsen på flera decennier".

TIDNINGEN BERÄTTAR också det så kallade apostoliska nätverk som ett 80-tal pastorer från pingströrelsen, trosrörelsen och Evangeliska Frikyrkan bildat. För att vara med i nätverk krävs en årlig skriftlig försäkran om ett moraliskt oklanderligt liv.

Ett reportage om heliga danser avlivar myten om att dans i kyrkan skulle vara något nytt fenomen. Heliga danser förekom både på Bibelns tid och i den tidiga kyrkan.

Ett längre reportage om vikten av motion avslutas med en enkät med fem personer om hur de håller sig i form. En av dem författaren och prästen Owe Wikström som betonar vilan som en viktig ingrediens för att hålla sig i form.

SOFIA WALAN, idag ledarskribent på Sändaren, skriver en krönika som inleds med orden: "Jag är jättebesviken på Margareta Winberg." Anledningen är att hon som ambassadör i Brasilien hjälper till att kränga JAS-plan till landet med 30 miljoner människor som lever i fattigdom.

Märkliga händelser i när och fjärran

RADER FRÅN REDAKTIONEN

JAG HAR köpt ett par skor, om nu någon till äventyrs skulle vara intresserad. Det kändes i alla fall så när jag dagen efter mitt första sonderande besök i en skobutik plötsligt översköldes av reklam för just skor. Jag hade inte letat på nätet, jag hade de facto ännu inte köpt några skor. Men det räckte alltså för att den icke avslag-na platsinformationen på min mobil strax lurat ut var jag befann mig och hade för mig.

Storebror ser dig, är ju sloganen i George Orwells klassiska framtidsdystopi 1984, som nu tydligen seglat upp på topplistorna igen. Det berättade filosofen Åsa Wikforss vid ett seminarium på Sigtunastiftelsen i veckan. Med det seminariet sattes punkt för Cusanusprojektet som pågått i tre års tid nu och handlat om det spännande förhållandet mellan tro och vetenskap. Om detta kan du läsa på sidorna 12-13 denna vecka.

»Den icke avslagna platsinformationen på min mobil hade strax lurat ut var jag befann mig och hade för mig.

ETT ANNAT spännande reportage återfinns på mitten och handlar om staden Dandong, på gränsen mellan Kina och Nordkorea. Här ges ytterligare bevis på hur snabbt storpolitiken ger utslag i människors vardag. I det här fallet möjligheterna för nordkoreaner att faktiskt bo och verka i ett annat land, om än under övervakning. Storebror såg de, med eller utan smartphones och logaritmer.

Här hemma konstaterar Sveriges stadsmissioner att fattigdom finns och är ett växande problem även i Sverige, trots att regeringen hävdar motsatsen. Inte minst därför kan man konstatera att diakonerna i Equmeniakyrkan får en allt viktigare roll. En roll de behöver vara rustade för genom lämplig och adekvat utbildning. Men hur en sådan utbildning ska se ut råder det delade meningar om idag. Vår reporter Christina Larsson har nystat i frågan och resultatet kan du läsa på sidorna 4-5.

För övrigt har jag åkt tåg i helgen. Jag anlände till Stockholm med tåget från Karlstad 40 minuter för tidigt. Ett litet vardagsmirakel om något.

ANNIKA AHLEFELT
chefredaktör
010-199 34 53
annika.ahlefeldt@sandaren.se

Läsglädje!

Bekvämt & enkelt!

Jag beställer:

- 12 månader (49 nr) för **73 kr/mån** via autogiro. 200 00 17
- 12 månader (49 nr) för **879 kr.** 201 00 17
- 6 månader (25 nr) för **499 kr.** 202 00 17
- 3 månader (12 nr) för **299 kr.** 203 00 17

Namn:

Adress:

Postnr: Ort:

Telefon:

E-post:

Sändaren – papperstidning och e-tidning varje vecka!

EN KRISTEN NYHETSTIDNING

Sändaren.

SVARSPOST

Kundnr: 205 190 85
110 22 STOCKHOLM

Du kan också beställa din prenumeration på webben! www.sandaren.se/info/prenumerera

Sändaren tillhör Verbum AB. All kundinformation lagras och behandlas med datastöd enligt PUL, PersonUppgiftslagen. Priserna gäller inom Sverige t o m 2017-12-31.

KULTUR TEOLOGI & BILDNING

Jorden är inte platt.

FOTO: MOSTPHOTOS

• FOTNOT Cusanusprojektet har varit ett samarbete mellan Teologiska institutionen vid Uppsala universitet, Svenska kyrkan samt Sigtunastiftelsen/Agora for Biosystems. Dessutom medverkar Chalmers tekniska högskola, Eumeniakyrkan, Ibn Rushd Studieförbund, Teologiska högskolan Stockholm samt Verbum förlag.

Absoluta sanningar består

Religion och vetenskap – kan vad som helst vara sant? Det var den tankeväckande rubriken på ett seminarium som hölls på Sigtunastiftelsen i samverkan med Cusanusprojektet.

Är sanningen i upplösning, undrade moderator Sara Larsson inledningsvis och satte därmed prägeln på samtalet mellan fysikern Ulf Danielsson, prästen Sabina Koj, religionsfilosofen Mikael Stenmark och filosofen Åsa Wikforss

Svaret på den frågan tycks vara både ja och nej. Fördomar har funnits i alla tider, ifrågasättande av etablerade sanningar likaså. Den faktaresistens vi har i dag lever sida vid sida med en absolutism som förfäktas av inte minst många religiösa grupper.

Åsa Wikforss, som forskat mycket kring relationen mellan det mänskliga tänkandet och yttvärlden, föredrar termen kunskapsresistens. I lekmanater-

mer betyder det att vi i vissa situationer slår ifrån oss saker vi egentligen vet.

– Men kunskapsresistens är en evolutionär omöjlighet, konstaterade hon. Skulle vi inte kunna slå fast absoluta sanningar, kan forskningen, och därmed mänskligheten, aldrig utvecklas.

Ånda är det i vissa fall viktigare för oss människor med övertygelser än med fakta. Det är viktigare att vara överens med den grupp vi tillhör, eller vill tillhöra, än att fundera över sanningshalter.

Slår man ihop det med dagens mediasituation får man en giftig brygd, konstaterade Åsa Wikforss

– Det finns alltid någon som kan bekräfta andra perspektiv, ge alternativa fakta. Det går att

lägga rökrödär för sanningen och bombardera människor med så många olika perspektiv att de flesta ger upp sin egen tankeförmåga.

Alla fakta behöver nödvändigtvis inte vara sanna, men de flesta påståenden är objektivt sanna eller falska. Det finns absoluta sanningar, som exempelvis att jorden är rund, sade Ulf Danielsson.

– Men om dessa absoluta sanningar inte erkänns, blir det svårt för vetenskapen. Om ingen kunskap är värd mer än någon annan finns det då heller inte något att ifrågasätta.

RELIGIONSFILOSOFEN MIKAEL Stenmark menade att i vårt postmoderna tillstånd, lever var och en i sin egen bubbla. Då blir sanningen inte universell.

Denna nya och annorlunda situation är förmodligen en auktoritetskris, snarare än en kunskapskris. Och den kan bli mycket farlig på sikt.

– Postsanning är prefascistisk. Det är inte en tillfällighet att George Orwells 1984 ligger i topp på boklistan, påpekade Åsa Wikforss.

– Den allmänna diskussio-

nen om sanning är meningslös. De fenomen som nu är på gång är oerhört allvarligt. Att exempelvis hävda att jorden är platt är ett grundskott mot civilisationen. Individens rätt är inte sanningen. Det kan vi inte relativisera, sade Ulf Danielsson och underströk att

»Men om jag börjar uppföra mig som en apa och tror att jag kan göra allt själv, då innebär det en katastrof för kunskapen och ett slut för mänskligheten.

fysiken som vetenskap är en kollektiv ansträngning som innefattar tusentals forskare.

– Kunskap är till sin essens social. Den mänskliga kunskapen delas av specialister. Och kunskapen ackumuleras generation efter generation. Men om jag börjar uppföra mig som en apa och tror att jag kan göra allt själv, då innebär det en katastrof för kunskapen och ett slut för mänskligheten.

Även religionernas och de religiösa förhållande till sanningen diskuterades. Hur vi ska tolka bibeltexter i vår egen tid är ju en ständigt pågående diskussion. Men i USA är religionen ju också en tydlig del av politiken.

– Detta att de evangelikala grupperna stöttar Trump är ett exempel på det komplexa samspillet mellan religion och politik, sade Åsa Wikforss

– Evangelikalerna tycker vissa politiska frågor är viktigare än moralen hos ledarna. De är villiga att sälja sin själ.

RELATIVISMEN GER fundamentalismen fritt spelrum, gör det lättare för den att slå rot. Vi får en reflexmässig tolerans för de mest bisarra uppfattningar. Och det moderna samhället står skyddslöst, konstaterade Ulf Danielsson, medan Sabina Koj påpekade att en del kristna använder Apokalypsen för att frångå sitt ansvar för världen.

Dialog är naturligtvis alltid en väg till kunskap, men återigen, absoluta sanningar kan inte relativiseras.

ANNIKA AHLEFELT

»Med allt lidande som pågår runt omkring oss och över världen känns det som om det är fullt tillräckligt med verklighetens skräckscener.

Dagens chefredaktör **FELICIA FERREIRA** om att Halloweenhelgen äcklar henne. Från 2016.

Cusanus har höjt kunskapsnivån

Gud och Big Bang, religion och vetenskap, går de att sammanfoga i en och samma världsbild? Det har varit frågan för det treåriga Cusanusprojektet, som nu avslutas.

Cusanus – ett dialog- och utbildningsprojekt kring naturvetenskap och religion uppkallad efter den tyske 1400-talskardinalen och vetenskapsmannen Nicolaus Cusanus – fick sin officiella avslutning på Sigtunastiftelsen i veckan med sammanfattning, utvärdering samt en paneldiskussion med inbjudna gäster.

Hur vi beslutar att se på förhållandet mellan vetenskap och religion är avgörande för framtiden, konstaterade filosofen och matematikern Alfred North Whitehead redan 1925. Det blev inget beslut i hans generation och det blev inget beslut nu heller, konstaterade teologiprofessorn Carl Henrik Bråkenhielm, som tillsammans med religionsfilosoferna Mikael Stenmark och Lotta Knutsson Bråkenhielm haft det administrativa ansvaret för Cusanusprojektet.

Men detta var heller inte syftet med projektet som skapades för att bredda diskussionen och öka kunskapen om relationen mellan naturvetenskap och religion hos i första hand teologer och religiösa ledare.

MED HJÄLP av pengar från Templetonstiftelsen har projektarrangörerna genomfört en rad kurser, konferenser, föredrag, seminarier och samtal på universitet och högskolor, i kyrkor, och församlingar. Det har skrivits tidningsartiklar och böcker och gjorts inslag i tv- och radio.

Sammanlagt råder det nog ingen tvekan om att kunskapen kring hur frågor om vetenskap och tro griper in i varandra har höjts. Men Cusanusprojektet har ändå inte nått ut så långt som arrangörerna hoppats och trott, varken till teologer, kyrkoledare eller allmänhet.

Förmodligen borde målgruppen ha breddats, så att fler hade fått möjlighet att delta i de högklassiga seminarier som erbjudits, konstaterade medlemmarna i projektets styrgrupp självkritiskt, men underströk samtidigt att framgången är svår att mäta.

– Vi har nog spritt mer av innehållet än själva varumärket, som Lotta Knutsson Bråkenhielm uttryckte det.

MED ENKÄTER ska man nu undersöka om attityderna till naturvetenskap bland präster och pastorer har förändrats. Enligt den enkät som genomfördes vid projektets

början 2015 var det så och så med de vetenskapliga kunskaperna. Nu planeras en uppföljande enkät bland präster i sydvästra Sverige.

Men prästerna i Svenska kyrkan är knappast representativa för alla kyrkoledare. Det är stora skillnader i attityderna till naturvetenskap mellan olika religiösa samfund. Och mellan ledare och lekmän.

PROJEKTET HAR också stött på praktiska svårigheter. Så till exempel har språket varit ett hinder för samarbetet med imamererna i det muslimska studieförbundet Ibn Rushd.

– Men inom Equmeniakyrkan har det varit en ögonöppnare för många, det framgår av vår utvärdering, sade Elisabeth Lindgren, samordnare för bildning och fortbildning.

»För de här frågorna uppfattas som hotfulla av många, men det har varit en hjälp på vägen för dem som måste ifrågasätta hela sin världsbild inför nya vetenskapliga fakta.

– Inte minst har prästen och projektledaren Sara Bloms föredrag, bland annat för en fullsatt sal på Kyrkokonferensen, bidragit till många bra och givande samtal. För de här frågorna uppfattas som hotfulla av många, men det har varit en hjälp på vägen för dem som måste ifrågasätta hela sin världsbild inför nya vetenskapliga fakta.

CHRISTER DAELANDER, från Internationella enheten, underströk att det är svårt att uppskatta, hur mycket Cusanusprojektet påverkat.

– Men vårt intryck är ökad kunskap och en öppnare attityd. Utan Cusanusprojektet tror jag inte vi hade varit där vi är i dag.

Och även om studiematerialet Gud och Darwin, som togs fram i anslutning till projektet, inte blivit den framgång man hoppats på, finns en ökande trafik till projektets webb och Facebooksidor. Cusanus har också ökat kontaktytorna, både mellan universitet och kyrkor som samfunden sinsemellan.

Någon fortsättning på Cusanusprojektet i den här formen blir det nog inte. Men förhoppningarna är att erfarenheterna från Cusanusprojektet kommer att ge naturvetenskapen en mer naturlig plats i våra kyrkor framöver.

ANNIKA AHLEFELT

Att tro mot alla odds

BOK

När hjärnan tvivlar men hjärtat vill tro

Stefan Edman
Verbum

Stefan Edman börjar dramatiskt: Lissabon, Allhelgonadagen, i Herrens år 1755. När dagen är över ligger den portugisiska huvudstaden i ruiner. Över en tredjedel av stadens befolkning, cirka 100 000 människor, får sätta livet till. En av de värsta katastroferna vår kontinent upplevt.

Upplysningen stod för dörren. Vem kunde tro på Gud efter detta? Och i så fall – vad för slags gud?

OM DESSA frågor har Edman skrivit sex spännande essäer; han hanterar sin penna mycket flinkt. Man skulle tro att det blir mest biologi (Edmans hemmahamn). Men det blir så mycket mer. Den lilla boken är fylld av citat och referenser till poesi och musik. Humanisten, mer än bio-

logen, stiger fram.

Stefan Edmans credo lyder: ... att kristendom djupast sett inte handlar om att bli religiös i snäv mening, utan om att mogna till sann människa. Att försöka forma sin vardag i Jesu efterföljd, omsorg om medmänniskorna och vår planet. Men också om att ana skaparen bakom universum och evolutionens myller.

IKAPITLEN som följer griper han sig an bland annat Luther (självklart detta år, Edman väjer inte för reformatorns mörka sidor), urmänniskans religiösa natur (här anar jag inspiration av Lasse Berg) och religionens roll genom historien (här är hänvisningarna till Karen Armstrong desto tydligare).

Biologen Edman avspisar tankar om intelligent design och kreationism. Antar att det är självklart för honom. En som citeras är den brittiske astronomen

»Stefan Edman har skrivit en både vitter och lättillgänglig bok präglad av eftertänksamhet och förundran

Humanisten, mer än biologen, Stefan Edman framträdde i hans nya bok. Här vid ett framträdande i Immanuelskyrkan i Stockholm.

Fred Hoyle känd för att ha myntat Big Bang. Han också just en av ID-vännernas och kreationisternas favoritforskare (trots att Hoyle kallade sig ateist!). Hoyle stod nämligen också för uttrycket att evolution genom slumpvisa skillnader är lika sannolik som ”att en tornado, som sveper genom ett skrotupplag, skall sätta ihop en Boeing 747”. Om detta hade jag gärna läst ytterligare något.

Nå, det går alltid att önska sig mer av det man själv tycker att extra spännande. Bara att konstatera: Stefan Edman har skrivit en både vitter och lättillgänglig bok präglad av eftertänksamhet och förundran – det sista är hans favoritord – om de eviga frågorna.

ERIK LINDFELDT

Motstånd och solidaritet när forskaren blir profet

BOK

Matts Mattsson

Status Quo? En berättelse om ockupation motstånd och solidaritet i Palestina och Israel

Daidalos

Myter kan vara livsfarliga. Till den kategorin hör föreställningar om att det nu är stillestånd i konflikten mellan Israel och Palestina. När det inte hörs nyheter om bombdåd och illegala rivningar av hus tror många att det råder något slags status quo – ett stillastående där det varken blir bättre eller sämre.

Men detta är en falsk myt, påstår Matts Mattsson i en nyutkommen bok om konflikten. Sanningen är att den förvärras dagligen – för både israeler och palestinier. På marken och i samhällslivet pågår allvarliga förändringar som grusar framtiden för de båda folken. Och inga förhandlingar om fred pågår. Istället råder krigets kalla logik och sionismens exkluderande utopier

Bokens titel är *Status Quo? En berättelse om ockupation, mot-*

Israelisk polis visiterar en palestinier. FOTO: ARIEL SCHALIT/TT

stånd och solidaritet i Palestina och Israel. För alla som vill bli insiktsfullt uppdaterade om läget i den hundraåriga konflikten rekommenderas den varmt. Mattsson visar sakligt och med personligt engagemang att konflikten kommit in i ett kritiskt läge. De grupper på båda sidor som fortfarande orkar sträva efter fred och rättvisa söker förtvivlat efter motståndsstrategier och verk samma protester. Konflikten är både asymmetrisk och komplex.

FÖRFATTAREN ARBETADE 1965 som volontär på kibbutzen Hulata i norra Israel. Femtio år senare återvände han till det heliga landet som ”ekumenisk följeslagare” med uppgift att bevaka mänskliga rättigheter vid

Checkpoint 300 i Betlehem. Allt det som hade hänt under mellantiden – alla krig, allt våld, muren, den politiska högervändningen, bosättarrörelsens aggressivitet – fann författaren också ha påverkat de kibbutzer han hade lärt känna. Tidigare uppfattades kibbutzerna som attraktiva sociala projekt, men nu fann han att de privatiserats och fått en sorts fortsättning i den bosättarrörelse som snabbt expanderar på ockuperad mark.

När författaren beskriver följeslagarprogrammet som ”praktisk solidaritet” i en osäker och hopplös situation tänds en strimma av ljus. Jag noterar med glädje den ”följeslagarteologi” och teologi för upprorsmakare som Mattsson presenterar lågmält.

Författaren är filosofie doktor i socialt arbete vid Göteborgs universitet och docent i pedagogik vid Stockholms universitet. Han är född 1947 och har lång erfarenhet av aktionsforskning, vilket hans bok också är ett exempel på. Forskaren blir en profet.

SUNE FAHLGREN